

Nieuwsbrief 2019

Beste lezer,

Intro

Dit is een (eerste) nieuwsbrief als reflectie op het afgelopen jaar. Wat heeft dat ons zoal gebracht? Hieronder wordt aan de hand van slechts enkele trefwoorden teruggeblikt op 2019. Maar eerst een korte introductie met enkele persoonlijke highlights. Eind oktober verscheen bij Obelisk Boeken *Het Wezen van Water – verborgen dimensies ontsluit*. Het is een dik boek geworden waarin het gewone, conventionele, maar ook het aparte en bijzondere van water, ons aller levenselixir, is beschreven. En water, H₂O, al oogt het zo simpel en alledaags, is best bijzonder. En juist aan dat bijzondere danken we het leven. Een tweede mijlpaal was het online zetten van deze website www.aquaversum.nl, al gebeurde dat officieel op 1 januari 2020.

Plastics

Op de eerst dag van het nieuwe jaar werden we en bovenal de waddeneilandbewoners opgeschrikt met het gestrande en deels gekapseisde zeecontainerschip MSC Zoe. Bijna 350 containers sloegen overboord en verloren merendeels hun inhoud. De stranden toonden een dumpplaats van rotzooi, merendeels plastic. Of zoals de LC (28 dec 2019) het bij monde van de eilandbewoners verwoordde: 'Van hier naar helemaal daar en dan nog kilometers verder, onvoorstelbaar veel rotzooi. Een inferno van huisraad en plastic verpakkingen was het, een onafzienbare puinzooi. Ze gingen er heen als jutter, werden ter plekke vuilnismen, en keerden met bezwaard gemoed naar huis'. Ondanks de opruimacties zal het nog jaren duren voordat alles 'weg' is. Er liggen nog steeds enkele containers in zee, die blijkbaar niet geborgen kunnen worden. Naast deze zichtbare ramp is er nog veel meer stil en ver weg plastic leed. Gigantische plastic soepeilanden draaien rond in de oceanen. De stranden van het kleine onbewoonde Henderson Island tussen Australië en Zuid-Amerika liggen bezaaid met plastic. Dit 'ongerepte natuurgebied' heeft te kampen met de hoogste concentratie plastic ter wereld. De Middellandse Zee zit vol plastic mede door het toerisme. Elke minuut gaat een hoeveelheid plastic vergelijkbaar met 33.800 petflessen de zee in (LC 8 juni 2019). Onvoorstelbare hoeveelheden. Verborgene leed vormen de voor het blote oog niet zichtbare micro- en nanoplastics in het milieu. Deze laatste molecuulgrote stoffen zitten verwerkt in vele huishoudelijke, cosmetische en industriële producten. We eten ze op, ademen ze in en de rest belandt uiteindelijk in de grond en het (grond)water. Een van de keerzijden van de welvaartsmaatschappij.

Klimaat

'Het klimaat' prijkt sinds dit jaar aan de top van de politiek-maatschappelijke agenda. Het Sociaal en Cultureel Planbureau meldde eind 2019 dat klimaat thema's als immigratie en integratie, gezondheids- en ouderenzorg en inkomen en economie heeft verdrongen. Gezien het weer van de afgelopen jaren, zeg maar de afgelopen twee decennia, een voor de hand liggende ontwikkeling. Het

weer komt met extremen. Nieuwsberichten zijn te groeperen in hittegolven en hittestress, in droogte en bosbranden en in hevige regens, orkanen en tyfonen gepaard gaande met overstromingen. Kende 2018 van half juli tot 8 augustus al Nederlands langste hittegolf ooit, in het afgelopen jaar werden hittestress wereldwijd verbroken. Juli 2019 was de warmste maand ooit, de maand ervoor was al de warmste juni-maand ooit. In juli 2019 werd er zo hier en daar zout gestrooid tegen smeltend asfalt. Hittestress. Steden en kale grond waren tot 10 graden warmer dan water en groen in het buitengebied. Eind augustus was het in ons land niet eerder zo laat zo heet. Het jaar 2019 was zeer warm en zonnig. Tien van de twaalf maanden waren warmer dan normaal. De Elfstedentocht vond -al zwemmend- hartje zomer plaats.

De grondwaterstanden zijn nog steeds beneden peil. De Dode Zee droogt langzaam maar zeker op. Voorspeld wordt dat over 30 jaar het niet veel meer is dan een 'meertje'. De Okavango Delta in Botswana en de Victoriawatervallen werden geteisterd door ongekende droogte. Franse wijnboeren plukken steeds vroeger hun druiven. Rampzalig zijn de bosbranden wereldwijd. Zonder volledig te zijn enkele krantenkoppen: juli bosbranden in Zuid-Europa, vooral Zuid-Frankrijk, Spanje en Portugal; eind juli/augustus nauwelijks te blussen branden rond de Noordpool; augustus Brazilië Een vuurzee als nooit te voren; drie keer meer brand in Congo dan in Brazilië; oktober/november frustreren bosbranden Californië; en als klapper op de 'vuurpijl' Australië. Dit continent staat al meer dan twee maanden in brand en het einde is nog niet in zicht. Flora en fauna krijgen harde klappen.

Aan de andere kant van de Aarde smelt het ijs, krimpen de gletsjers en komen en gaan overstromingen. Griekenland, Zuid-Azië, de Filipijnen, Zuid-Frankrijk, Japan, Venetië, de Bahama's, Zuidoost-Spanje en het hoge Noorden kregen alle de volle laag. Tijdens de Tour de France moest zelfs een route worden aangepast vanwege overvloedige regen. Met ook hier overal grote schade en harde klappen voor flora en fauna.

Water drinken

Er is weinig belangrijker dan dit. Water drinken was 12 april afgelopen jaar het thema van de Koningsspelen. Tweehonderd scholen krijgen watertappunten en er komen steeds meer openbare tappunten. We bestaan naar gewicht voor ca. 60 à 70 procent uit water, naar het aantal lichaamsmoleculen zijn we bijna een en al water. Water is er in vele kwaliteiten, afgemeten naar de stoffen die erin zitten. Niet minder belangrijk lijkt de energetische kwaliteit of vitaliteit van water. Voor meer informatie over wat dat is en hoe het daarmee gesteld is, verwijs ik u naar *Het Wezen van Water*. In dit boek waar hier uitgebreid op ingegaan.

Bomen planten

De roep om wat aan 'het klimaat' te doen wordt dan ook steeds luider. Over de optie om het klimaat bij te sturen, zijn de meningen verdeeld. In Delft studeert men op geo-engineering als in te zetten techniek om het klimaat te redden. Herman Russchenberg, hoofd afdeling Geowetenschappen van de TU, spreekt in dit verband liever over 'climate engineering'. Hij verwacht dat naarmate de klimaatverandering doorzet 'klimaatsturing' veel breder geaccepteerd zal zijn dan nu. Denk daarbij aan ruimteschilden om zonlicht te weren, zeewater de lucht insturen in de vorm van wolken, die zonlicht tegenhouden en het verspreiden van zwaveldeeltjes hoog in de atmosfeer om zonlicht tegen te houden. Het lijken risicovolle, zo niet levensgevaarlijke ingrepen, waarbij de oorzaken niet worden aangepakt en de gevolgen niet zijn te overzien.

Beter is het om massaal bomen aan te planten en gehavende bossen op te knappen. Bossen van voldoende omvang reguleren in sterke mate het regionale klimaat. Inkomende zonne-energie wordt hoofdzakelijk omgezet in verdamping van water (en vervolgens wolkenvorming en regen) en nauwelijks in temperatuurverhoging van de lucht. Aldus stabiliseert en reguleert deze biotische pomp een gezond, stabiel regionaal klimaat. Bovendien vangen bomen CO₂ in, dragen bij aan biodiversiteit en voorkomen bodemerosie. En ze zijn een weldaad voor lichaam en geest, vooral voor

de gestreste mens. Massale houtkap daarentegen resulteert in precies het omgekeerde. Een omvangrijke herbebossing, zoals genoemd in de Green Deal van de Europese Unie, is een prima maatregel en verdient voortvarend te worden opgepakt. Hout (merendeels geïmporteerd) verstoffen in biomassa-energiecentrales, waarvoor Martin Junginger van de Universiteit Utrecht pleit, dient echter zo snel mogelijk te worden gestopt.

Protesten alom

Afgelopen jaar was er ook een van vele protesten, zowel in eigen land als elders. Volgens een minderheid mag Zwarte Piet niet meer, daarbij een lange traditie van dit kinderfeest van zijn charme ontdoen. Zo ook klonken er bezwaren tegen de haan in het mandje bij het Kallemooifeest op Schiermonnikoog. Dit feest rond Pinksteren kan worden gezien als vruchtbaarheidsfeest, zoals dit in de noordse traditie gebruikelijk is. Serieuzer waren de protesten van boeren, onderwijzend personeel, scholieren, vanuit de verpleging en zorg en de bouwsector. Wat is er mis in de maatschappij? Een weifelende en soms wispelturige overheid die vaker en vaak net te laat kiest voor korte termijn besluiten in plaats van lange termijn oplossingen, en daarnaast werkdruk, stress, spanningen, slapeloosheid en zorg? Gronings psycholoog André Doorlag schreef: 'Je moet de overheid niet te veel vertrouwen. De Nederlandse overheid verdient een gezonde portie wantrouwen' (LC 7 sept 2019). Stikstof, PFAS, wetten en regels zonder handhaving, vaker reactief dan proactief; zie daar lands dilemma's. De inkt van de klimaatconferentie COP25 te Madrid en van de EU Green Deal was nog niet droog of het Kabinet komt met een groeiplan voor de economie. Zij wil, bij monde van Eric Wiebes, de welvaartsgroei vergroten. Moet het schip eerst zinkende zijn, voordat ...

Ook in het buitenland was het op vele plaatsen hommeles. Protesten in Frankrijk met de gele hesjes, Chili en Hongkong waren het meest heftig en in het nieuws. Het motto van de protesten in Hongkong tegen de toenemende invloed van China was *Be water*: 'als we zijn als water, kunnen ze ons niet pakken', zo was de strategie van de jongeren. Dit motto is afgeleid van de traditionele Taoïstische vergelijking van Tao met water.

Beeld uit de VPRO documentaire Tegenlicht (Ned. 2, 3 november 2019) 'Hongkongs nieuwe helden' van Floris-Jan van Luyn.

De Warren

Dicht bij huis, haast naast de deur, was er ook protest, met grote protestborden, inspreken en schriftelijke bezwaren. Tegen een geplande nieuwbouwwijk in het buitengebied van onze gemeente. Een karakteristiek gradiëntgebied met houtwallen op zand overgaande in open veenweidegrond. Merendeels agrarisch met enkele poelen natuur. Argumenten wogen in dit geval uiteindelijk zwaarder dan geldelijk gewin (hoewel dit laatste zelfs zeer werd betwijfeld). Actiegroep 'De Warren natuurlijk groen' overtuigde uiteindelijk de gemeenteraad, die de plannen van het College van B&W voor de nieuwbouwwijk op het finale moment wegstemde. Nu liggen er volop mogelijkheden voor

inbreiding (in plaats van uitbreiding), voor passende woningen voor vooral starters en senioren, waarbij ook de vele kleine dorpen van de gemeente aan hun trekken kunnen komen voor bescheiden nieuwbouw. Voor een leefbaar platteland en minder landschapspijn.

December

Het einde van het jaar bracht nog enkele opmerkelijke berichten (vaak records), zoals jaaroverzichten plegen te zijn. Ik noem er drie. De klimaatrecords zijn hiervoor al aan de orde geweest. Dan zijn er weer de records in banktransacties rond Kerst en de verkoopcijfers van vuurwerk (alsof de wereld nog niet genoeg in brand staat).

- Allerrijksten krijgen er ruim 1 biljoen euro bij. De vijfhonderd rijkste aardbewoners hebben in 2019 hun gezamenlijk vermogen met 1070 miljard euro zien toenemen.
- De populaire pelgrimstocht naar Santiago de Compostella heeft niet per se een religieus karakter. De wandelaars zijn vooral op zoek naar hun 'eigen ik'. In 2019 is opnieuw een record aantal pelgrims geregistreerd. De behoefte aan zingeving (om dat 'eigen ik' los te laten ...?) lijkt groeiende.
- Het woord van het jaar van Van Dale is 'boomer' geworden. Ik had er niet eerder van gehoord, maar het staat voor de eerste naoorlogse generatie (de babyboomers, waartoe ik behoor). Met boomers worden zuurpieten aangeduid, wier opvattingen in de ogen van de jongere generaties achterhaald zijn. Het zij zo, de toekomst zal het leren. En u weet van die ene kam, waarmee alle schapen geschoren worden. Van het Genootschap Onze Taal is 'schaamte' het woord van het jaar geworden. Denk daarbij aan babyschaamte, bezorgschaamte, vleesschaamte en vliedschaamte. Na(ast) *angst* wordt nu ook *schuldgevoel* breeduit aangewakkerd. Laten we de goede dingen goed doen, in vertrouwen en met goede intenties.

Wensen

Tijd voor bezinning en reflectie

Tijd voor inkeer in plaats van afkeer

De buitenkant laat verschillen zien

Het centrum van allen is gelijk

Als we vanuit ons centrum leven

Lossen de verschillen op

Zo luidde dit keert de tekst op onze Kerst- en Nieuwjaarskaart. Een afbeelding van Franciscus van Assisi toont een krans met rondom symbolen van het Jodendom, de Islam, het Christendom, Boeddhisme Hindoeïsme. Laten we vanuit ons centrum leven, dan lossen de verschillen op. Een voorspoedig en gezond 2020 gewenst.

Burgum, 3 januari 2020.

Theo Claassen.